

Bijlage VMBO-GL en TL
2017

tijdvak 1

geschiedenis en staatsinrichting CSE GL en TL

Bronnenboekje

Staatsinrichting van Nederland

bron 1

De minister van Oorlog beschrijft in zijn dagboek een discussie met de koning over wie in Nederland het recht heeft om militairen te benoemen en te bevorderen (1875):

De minister: “Ik wil een aantal militairen benoemen en bevorderen. U houdt dat tegen.”

De koning: “In de grondwet staat dat *ik* het oppergezag over het leger heb. *Ik* benoem en bevorder militairen zoals *ik* dat wil en wanneer *ik* dat wil.”

De minister: “Majesteit, ik wil u niet onder druk zetten. Ik wil u juist dienen. Maar u kunt niet een besluit nemen waar ik het als minister niet mee eens ben. Dat is in strijd met de Grondwet van 1848.”

bron 2

Een journalist schrijft in een protestantse krant een artikel met de titel ‘Een bijeenkomst van socialisten’ (1896):

“Nog nooit vonden tijdens een openbare bijeenkomst zulke walgelijke situaties plaats. Van deze situaties doe ik hier uitgebreid verslag. Toen een voorstel werd besproken, begonnen de mensen op de tribune de voorzitter uit te schelden met de woorden ‘Ellendeling! Machtswellusteling! Vuile hond!’ Stokken en hoeden vlogen door de zaal. Met de grootste moeite kon de voorzitter de mensen kalmeren.”

bron 3

Hieronder staan de verkiezingsuitslagen van een wijk in Amsterdam voor de verkiezingen van de Tweede Kamer. Kandidaat 1 wordt gekozen als één van de volksvertegenwoordigers uit de stad Amsterdam:

kandidaat	aantal stemmen in de 1e ronde	percentage in de 1e ronde	aantal stemmen in de 2e ronde	percentage in de 2e ronde
kandidaat 1	596	31%	1217	54%
kandidaat 2	574	30%	1038	46%
kandidaat 3	334	18%		
kandidaat 4	301	16%		
kandidaat 5	102	5%		

bron 4

In de Tweede Kamer worden tijdens een vergadering aan een minister de volgende vragen gesteld:

vraag 1: Deelt u de mening dat het ontoelaatbaar is dat de prijs van stroom gemiddeld 21 procent gestegen is?

vraag 2: Kunt u uitleggen waarom hardwerkende mensen volgend jaar opnieuw fors meer voor gas moeten gaan betalen terwijl de olieprijs daalt?

vraag 3: Wat gaat u doen om te voorkomen dat de stroom- en gasprijzen voor onze burgers nog verder stijgen?

bron 5

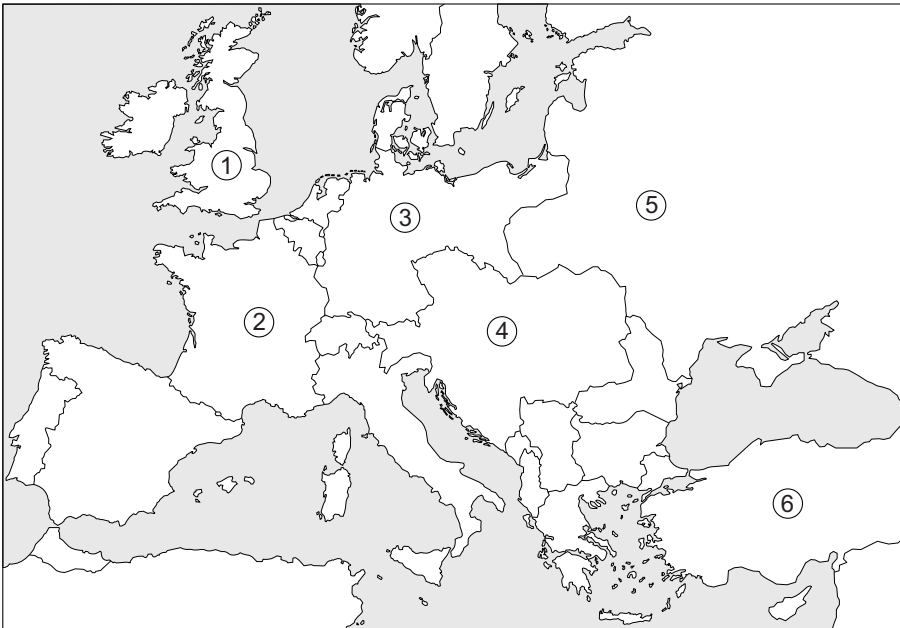
aantal zetels van een coalitie in de Staten-Generaal:

	aantal zetels van een coalitie	maximaal aantal zetels
Tweede Kamer	76	150
Eerste Kamer	30	75

Historisch overzicht vanaf 1900

bron 6

Europa in 1914:

bron 7

In 2013 stond in een geschiedenistijdschrift het volgende over de Russische Revolutie:

In oktober 1917 bevond de regering van Rusland zich in het Winterpaleis in Sint Petersburg. Er werden door de communisten granaten op het paleis afgevuurd, die nauwelijks doel troffen. De paar militairen die het Winterpaleis moesten beschermen, gingen ervandoor. Kleine groepjes communisten klommen door een raam naar binnen en namen de ministers gevangen.

In 1920 werd deze gebeurtenis in opdracht van de Communistische Partij met honderden mensen nagespeeld. Zij speelden dat er een grote, heldhaftige bestorming van het paleis door het volk had plaatsgevonden. Foto's van de nagespeelde bestorming stonden jarenlang in boeken. Daardoor gingen mensen denken dat de foto's échte foto's van de bestorming waren. De communisten lieten later ook schilderijen en films maken, die het beeld bevestigden van een massale bestorming van het Winterpaleis door de bevolking.

bron 8

uit een Duitse wet over de Hitlerjugend (1936):

Alle Duitse jongeren in het Rijk worden samengebracht in de Hitlerjugend. De Duitse jongeren zullen niet alleen worden opgevoed door familie en school. Ze zullen in de Hitlerjugend lichamelijk en geestelijk worden opgevoed in de geest van het nationaal-socialisme.

bron 9

een fragment uit een dagboek van iemand uit de Sovjet-Unie (1937):

Wat hier gebeurt, kun je alleen maar verraad noemen. De belangrijkste dingen worden tijdens rechtszaken niet gezegd. Het pijnlijkst is het gedrag van vroegere partijleiders. Eigenlijk zouden ze zich moeten verdedigen, maar ze zeggen 'het spijt me'. Ze vertellen de rechter alles wat die wil horen. Daarna worden ze naar een strafkamp gestuurd.

bron 10

enkele fragmenten uit een dagboek van een Nederlander in Nederlands-Indië (1943-1944):

14 februari 1943

Met Erika ben ik met de fietstaxi en de tram naar een café aan zee gegaan.

5 juni 1944

Ik zie groepen bedelaars voor restaurants. Kinderen proberen de restjes uit glazen en kopjes te drinken en etensresten van de borden te eten. Bij de rijstpakhuizen zitten de hele dag mensen die gevallen rijstkorrels oprapen.

16 juni 1944

Het is niets bijzonders meer om mensen op straat te zien liggen, die 's nachts gestorven zijn. Het zijn meestal Indische Nederlanders van buiten de stad. Op de markt heb ik tientallen mensen gezien, die in plaats van normale kleding een dikke rieten slaapmat om hun lijf droegen.

bron 11

een bord uit de Tweede Wereldoorlog:

bron 12

een foto van schoenen in Auschwitz:

bron 13

Hieronder en op de volgende pagina's staan in totaal vijf afbeeldingen van Adolf Hitler.

afbeelding 1

Hitler geeft aan een soldaat een onderscheiding voor zijn moedige gedrag tijdens de verdediging van Berlijn tegen de troepen van de Sovjet-Unie:

afbeelding 2

Na de overwinning op de Fransen bezoekt Hitler de stad Parijs:

afbeelding 3

Hitler neemt een overwinningssparade af van Duitse soldaten in Polen:

afbeelding 4

Hitler overlegt met zijn generaals vlak voor de aanval op de Sovjet-Unie:

afbeelding 5

Hitler wordt toegejuicht nadat hij zojuist benoemd is tot rijkskanselier van Duitsland:

bron 14

De laatste Britse troepen in India houden een militaire afscheidsparade (1947):

bron 15

een foto van het uitroepen van de staat Israël (1948):

Toelichting

Op de achtergrond hangt een foto van Theodor Herzl.

bron 16

een tekening uit Duitsland (1948):

Toelichting

Vertaling van de Duitse tekst in de afbeelding: '130 dagen luchtbrug. Wij danken de piloten voor hun werk en inspanning'.

bron 17

een affiche:

Toelichting

Op het affiche staat: 'En NU Indië! Meldt U als vrijwilliger'.

bron 18

poster van een militair bondgenootschap (1963):

Toelichting

Vertaling van de Engelse tekst in de afbeelding: 'Waakzaamheid, de prijs van vrijheid'.

bron 19

een politieke prent over de Zesdaagse Oorlog (1967):

Toelichting

De man in het midden is de minister van Defensie van Israël.

Links op de prent is de koning van Jordanië te zien en rechts op de prent de Egyptische president.

bron 20

een politieke poster (1977):

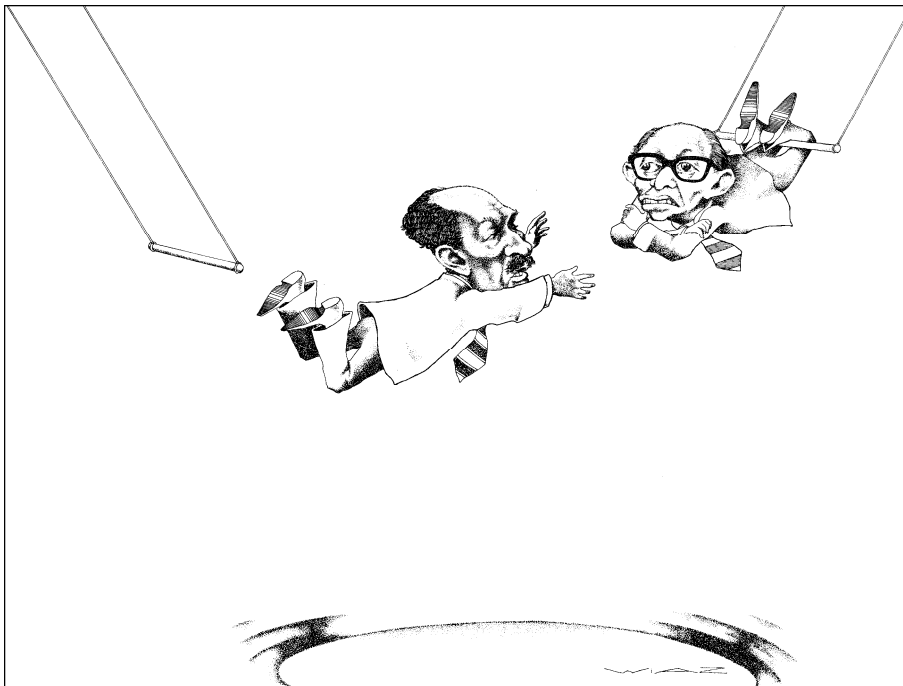

Toelichting

Op de poster staat geschreven: “stem eens op een vrouw, of is politiek alleen een mannenzaak?”

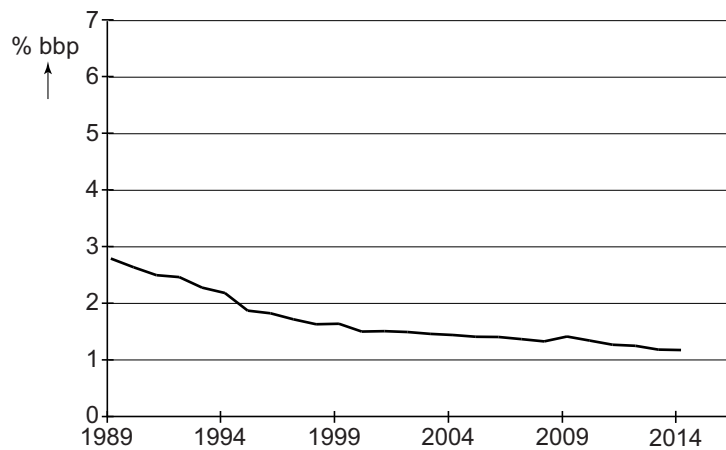
bron 21

Een politieke prent naar aanleiding van het bezoek van president Sadat aan minister-president Begin in Jeruzalem in 1977:

bron 22

uitgaven van het ministerie van Defensie in Nederland:

(bbp = bruto binnenlands product, dat betekent: alle goederen en diensten die in een land worden geproduceerd, uitgedrukt in geld.)

bron 23

Hieronder en op de volgende pagina's staan in totaal vijf afbeeldingen van demonstraties uit de periode 1900-2000.

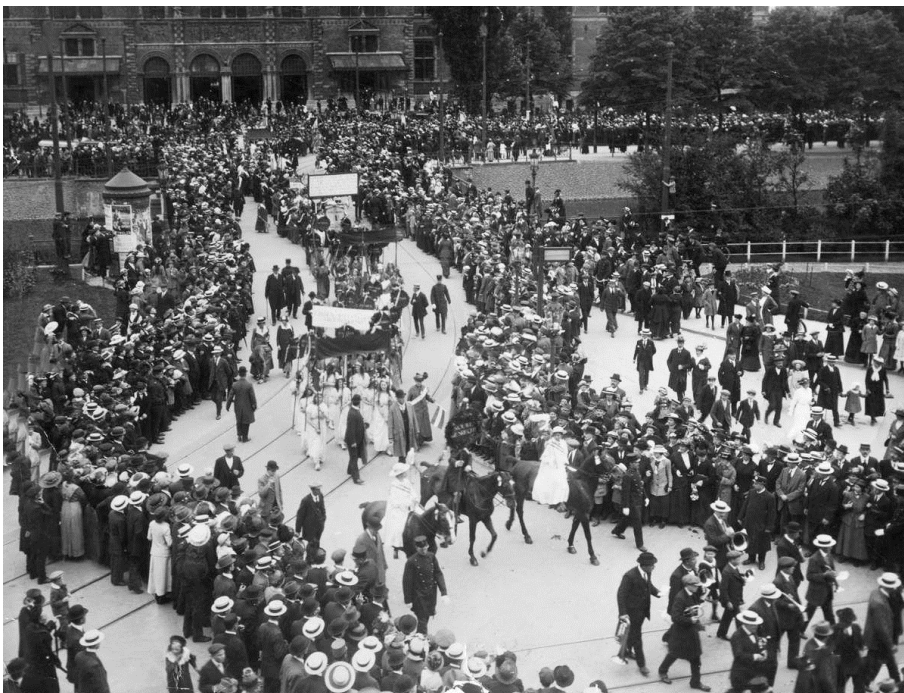
afbeelding 1

een demonstratie in de Verenigde Staten tegen de massale werkloosheid vlak na de beurskrach:

afbeelding 2

een demonstratie in Nederland voor vrouwenkiesrecht:

afbeelding 3

een demonstratie bij de Berlijnse Muur:

afbeelding 4

een demonstratie in de Verenigde Staten tijdens de Cubacrisis:

Toelichting

Op de borden staan leuzen vóór vrede en tegen oorlog.

afbeelding 5

een demonstratie in Berlijn vlak na de ondertekening van de Vrede van Versailles:

Toelichting

Op de borden staan leuzen tegen het vredesverdrag.

bron 24

een overzicht van het aantal nieuwe landen in Europa tussen 1990 en 1992:

jaartal	aantal nieuwe landen
1990	1
1991	16
1992	4

bron 25

uit een persbericht van het Centraal Bureau voor de Statistiek (2015):

Het totaal aantal mensen dat behoort tot een religieuze groepering in Nederland, is in 2014 opnieuw gedaald. Het bedraagt nu 51 procent. Van de niet-westerse allochtonen is 79 procent godsdienstig. Oudere mensen zijn over het algemeen vaker godsdienstig dan jongeren. Ruim 70 procent van de 75-plussers behoort tot een religieuze groepering.